

”On tämä nyt sitten vaikeeta ku pitäis yhtä aikaa paimenessa olla ja valokuvassakin, kaiken maailman...” Näin tokaisee *Koskelan Jussi* (Risto Taulo) ennen perhepotretin ottamista *Edvin Laineen* ohjaamassa elokuvassa *Akseli ja Elina* (1970).

Ikääntyminen suomalaisessa elokuvassa

Ikääntymisen kuvauksella on pitkä historia suomalaisessa tarinankerrontaperinteessä, mistä esimerkkinä voisi mainita *Kalevalan*. Tämä kertoo paljon siitä, että ikääntymistä arvostetaan ja niinpä kuvakset ikääntymisestä ovat siirtyneet luontevasti myös elokuvaan. Ikääntyneet kuvataan usein viisaina, joilta nuoremmat polvet saavat tärkeitä neuvoja. Toisaalta ikääntyneet esiintyvät myös koomisina ja höpsähtäneinä, tai kärtyisinä ja vaivaisina hahmoina.

Suomen itsenäistyttyä maamme elokuvatuotanto jatkoi vielä koko 1920-luvun kestänyttä mykkäelokuvan aikakautta. Ikääntymistä kuvataan esimerkiksi *Teuvo Puron* ohjaamassa *Minna Canthin* 1800-luvulle sijoittuvaan näytelmään pohjautuvassa *Anna-Liisa* -elokuvassa (1922), jossa *Kortesuon isäntä* tupruttelee piippua keinutuolissa ja toimii sovittelijana, mutta tulistuttuaan yrittää surmata tyttärensä.

Äänielokuvan tulon myötä 1930-luvulla elokuvien hahmoihin saatiin uusia ulottuvuuksia. Samalla vuosikymmenellä syntyivät *Hella Wuolijoen* ensimmäiset *Niskavuori*-näytelmät ja niihin pohjautuvat elokuvasovitukset. *Niskavuori*-sarjassa on kuvattu myös itsenäisen Suomen historiaa useiden ikäpolvien näkökulmista, joista keskiöön nousevat voimakkaat ikäihmiset. Erityisesti palkittuja ovat olleet *vanhan emännän Loviisan* roolit, joita ovat aikojen saatossa voimakkaasti tulkinneet *Olga Tainio*, *Emma Väänänen*, *Elsa Turakainen* ja *Rauni Luoma*. *Loviisan* tarinaa on seurattu *Niskavuori*-sarjassa nuoresta emännästä lähtien, ja hänen arvovaltansa kasvu korostuu ikääntymisen myötä. *Loviisa Niskavuori* eroaa elokuvan muista ikääntyvistä hahmoista. Esimerkiksi *Niskavuoren Arne* -elokuvassa (1954) hän uhmaa kieltolakia muiden vanhempien naisten paheksunnasta huolimatta. Hänen toimensa herättävät myös ihastusta ja tästä johtuen elämän *Niskavuoren* kartanossa katsotaan modernisoituvan päivä päivältä.

1950-luvulla suomalaisessa elokuvassa nähtiin myös näytelmään pohjautuvia komediallisia vanhainkotikuvauksia, kuten *Opri* (1954) ja *Viisi vekkulia* (1956). *Oprissa* pääosassa ovat naiset ja siinä kuvataan lähinnä luonteenpiirteiltään erityyppisiä hahmoja, kuten epäluuloista *Akviliinaa*, jolla on erimielisyyksiä evakkotaustaisen *Oprin* kanssa. *Viisi vekkulia* -elokuvan keskiössä ovat puolestaan miehet, ja heidän ikääntymisen seurauksena heikentyneitä aistejaan käsitellään humoristisesti kuulolaitteen käyttöön liittyvillä sutkauksilla.

1970-luvulla *Siiri Angerkoski* teki palkitun viimeisen elokuvaroolinsa *Aliisa*-elokuvan pääosassa, jossa köyhän eläkeläisen elämäkuvauksena puoli aikakautensa yhteiskunnallisia ongelmia. *Lasse Pöysti* on kunnostautunut myös ikääntyvien rooleissa. *Ihmiselon ihanuus ja kurjuus* -elokuvassa (1988) hänen hahmonsensa on menneisyyteen pakeneva ja viinaan menevä ikääntynyt kirjailija. *Pala valkoista marmorista* -elokuvassa (1998) hänen koominen hahmonsensa omaksuu milloin minkäkin roolin ja siinä

käsitellään myös sairauskohtausta, jossa ikätoveri ehdottaa humoristiseen sävyyn Pöystin roolihahmon kompostoimista.

Vielä 2000-luvulla Pöysti esiintyi yksinäisyyttä ja eristyneisyyttä käsittelevän *Thomas*-elokuvan (2008) nimiroolissa. Viimeisimpiä ikääntymiskuvauksia suomalaisessa elokuvassa on *Mielensäpahoittaja*-elokuva (2014), joka kritisoi toden teolla nykymailman menoa. Karvahatulla ja kumisaappailla varustetun varttuneen miehen päivittelystä osansa saavat nuoriso, kiire ja teknologia.

Itsenäisen Suomen historian aikana elokuvissa on kuvattu eri sukupolvia ja ikääntyviä ihmisiä, mutta kuvaukset ikääntymisestä ovat kuitenkin jääneet kokonaiskuvassa muiden ikäryhmien varjoon, sillä vain harvoissa elokuvissa ikääntyminen on elokuvan keskiössä. Näkökulmat ikääntymisen kuvaamisessa ovat kuitenkin monipuolistuneet, ja nykyään aihetta käsitellään entistä rohkeammin.